Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο

& Η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών

Επιστημονική επιμέλεια: Κώστας Αγγελάκος, Γιώργος Κόκκινος

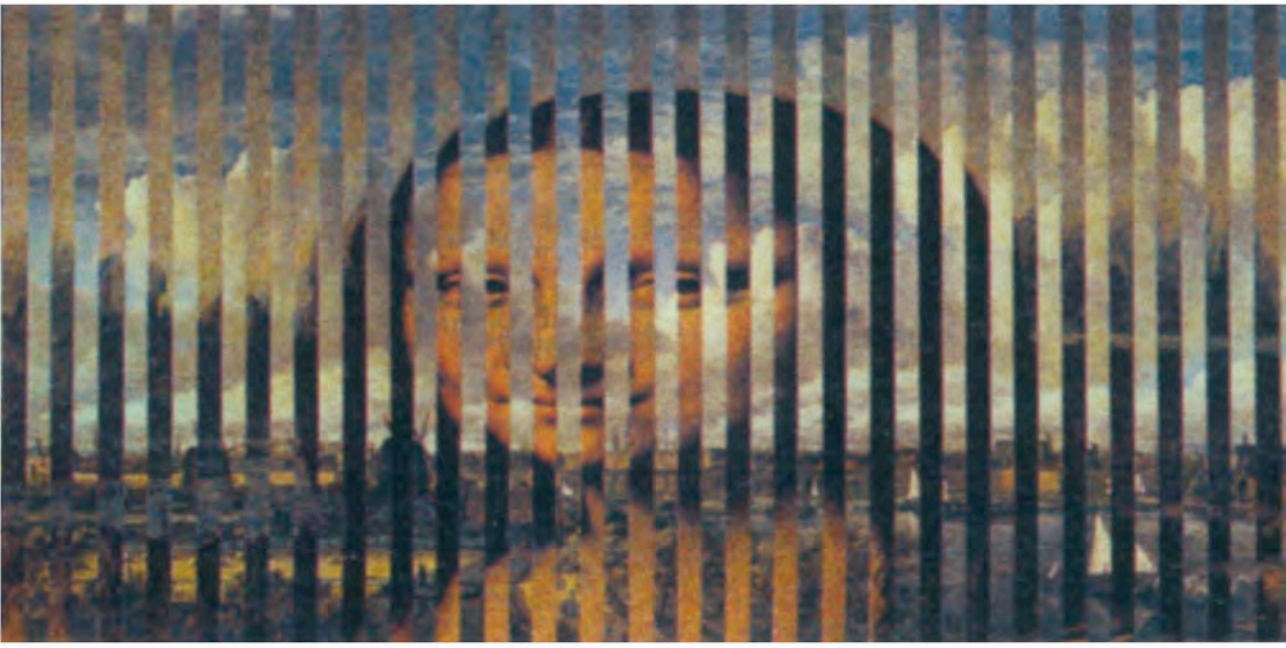

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

Προλογικο Σημειωμα 9

Οι Συγγραφεις του Τομου 11

Μερος 1ο
Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο 17

Αλεξανδρος Αποστολου, Κωστας Δημοπουλος, Αννα Τσατσαρωνη
Η μέθοδος των σχεδίων έρευνας (projects): Προϋποθέσεις ένταξης
σε μια διεπιστημονική (ή διαθεματική) προσέγγιση της διδασκαλίας
των Φυσικών Επιστημών 19

Δημητρης Κολιοπουλος
Η διαθεματικότητα από τη σκοπιά του εξειδικευμένου αντικειμένου:
Η περίπτωση των Φυσικών Επιστημών....31

Κωστας Αγγελακος
Η διαθεματικότητα και τα «νέα» προγράμματα σπουδών
της υποχρεωτικής εκπαίδευσης: Κριτική προσέγγιση μιας ασύμβατης σχέσης 43

Μερος 2ο
Η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών 55

Γιωργος Κοκκινος
Θεωρητικά ζητήματα ανάλυσης ιστορικών πηγών 57

Μαρια Ρεπουση
Πηγές του τοπίου: Τα μνημεία και οι μνημειακοί τόποι 81

Αφροδιτη Αθανασοπουλου
Ιστορία και Λογοτεχνία στο σχολείο. Μία διεπιστημονική πρόταση διδασκαλίας για την κριτική αγωγή των μαθητών στον σύγχρονο πολιτισμό 101

Παναγιωτης Γατσωτης
Η διδακτική προσέγγιση της «Νέας Ιστορίας» με τη χρήση ιστοριογραφικών έργων 133

Αγαθοκλης Αζελης
Οι εικόνες ως ιστορικές πηγές για τη διδασκαλία και εξέταση του σχολικού μαθήματος της Ιστορίας 149

Ειρηνη Νακου
Η χρήση υλικών καταλοίπων στο μάθημα της Ιστορίας 159

Ευγενια Αλεξακη
Η χρήση των εικαστικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας και η δυνατότητα διαθεματικής αξιοποίησής τους.....185

Θεοδωρα Καββουρα
Ιστορικές πηγές και περιβάλλοντα μάθησης Ιστορίας με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας.....193

Σπυρος Τζοκας
Ιστορικές μαρτυρίες σε ήχο και εικόνα.....213

Γιωργος Σμπιλιρης
Η αξιολόγηση στο μάθημα της Ιστορίας: Το πρόβλημα της αξιολόγησης σε θέματα πηγών.....233

[απόσπασμα]

Ευγενια Αλεξακη
Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης

Η χρήση των εικαστικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας και η δυνατότητα διαθεματικής αξιοποίησής τους

Καθώς διερευνάται διαρκώς από τον σύγχρονο παιδαγωγικό προβληματισμό η αξία της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, επιχειρείται σε διαθεματικές διδακτικές προτάσεις ολοένα και συχνότερα η αξιοποίηση των έργων τέχνης και η αναφορά σε σημαντικούς σταθμούς της Ιστορίας της Τέχνης. Το ζήτημα ωστόσο που τίθεται είναι αν η χρήση των εικαστικών πηγών, είτε στο μάθημα της Ιστορίας είτε στο πλαίσιο άλλων μαθημάτων του σχολικού αναλυτικού προγράμματος, είναι εφικτό να γίνει με τρόπο ώστε να ενισχύονται οι διδακτικοί στόχοι του εκάστοτε μαθήματος αλλά ταυτόχρονα να επιχειρείται και μια ουσιαστική επαφή των παιδιών με την εικαστική δημιουργία.

Η χρήση των εικαστικών πηγών και η αξιοποίηση της Ιστορίας της Τέχνης στο σύγχρονο σχολείο θα παραμείνει κατά βάση στείρα και χωρίς ουσιαστικό όφελος για το μαθητή, αν τα έργα τέχνης αντιμετωπίζονται ως μέσο εικονογράφησης μιας δεδομένης θέσης ή απλά ως ένας τρόπος μιας περισσότερο ευχάριστης προσέγγισης της γνώσης.

Κατά τη χρήση των εικαστικών πηγών θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη ότι:

- Δεν υπάρχει μια και μοναδική αλήθεια για την τέχνη. Ο σχεδιασμός αλλά και η υλοποίηση της επαφής των παιδιών με την Ιστορία της Τέχνης είναι βασικό να διαπνέονται από την αντίληψη ότι δεν υπάρχει ένας αποκλειστικός λόγος, μία και μοναδική ερμηνεία για την τέχνη.
- Το καλλιτεχνικό έργο είναι ένα σύνθετο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο.
- Η επαφή των παιδιών με την τέχνη μπορεί να αρχίσει με την πρώτη σχολική ημέρα.
- Τα έργα τέχνης δεν αποτελούν απλά μια άμεση εικονογράφηση της εποχής τους.
- Τα πραγματικά γεγονότα διαφοροποιούνται ανάλογα με τους περιορισμούς που θέτουν οι τεχνικοί όροι της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά κυρίως με βάση τις συνειδητές ή και ασυνείδητες επιλογές του καλλιτέχνη σχετικά με το τι να συμπεριλάβει, να αποκλείσει ή σε τι να δώσει έμφαση.
- Είναι ουσιώδες και εφικτό από τα πρώτα κιόλας σχολικά χρόνια να πείσουμε τα παιδιά ότι στην ουσία τα ερωτήματα που μπορούμε να θέσουμε σε ένα έργο τέχνης είναι άπειρα.

- Η προσέγγιση της τέχνης δεν χρειάζεται επίσης να βασιστεί σε μια γραμμική χρονολογική χαρτογράφηση, η οποία είναι και κουραστική και σίγουρα μονοσήμαντη.
- Τα έργα τέχνης δεν μας προσφέρουν μόνο αισθητική απόλαυση. Τα περισσότερα μάλιστα δεν δημιουργήθηκαν για το σκοπό αυτό. Έχει ιδιαίτερη σημασία να συνειδητοποιήσουμε ότι τα έργα τέχνης έχουν κατά καιρούς «υπηρετήσει» διάφορες λειτουργίες. Η διερεύνηση της λειτουργίας (π.χ. θρησκευτικής, διδακτικής, πολιτικής, αναπαραστατικής κ.λπ.) του εκάστοτε έργου και ευρύτερα του ρόλου της τέχνης στις εκάστοτε χωροχρονικές πραγματικότητες όχι μόνο φωτίζει το φαινόμενο της τέχνης, αλλά βοηθά γενικότερα στην αντικειμενικότερη προσέγγιση της εκάστοτε περιόδου.
- Τα μεθοδολογικά και ερμηνευτικά εργαλεία που χρησιμοποεί η Ιστορία της Τέχνης για να αποκωδικοποιήσει τα καλλιτεχνικά έργα δεν είναι μοναδικά και στατικά. Διευρύνονται και επανακαθορίζονται διαρκώς, καθώς διευρύνονται η έννοια και ο ρόλος του έργου τέχνης και διαφοροποιούνται το επιστημολογικό πλαίσιο αλλά και ο ορίζοντας υποδοχής του καλλιτεχνικού έργου.
- Η Ιστορία της Τέχνης σήμερα βασίζεται στη διεπιστημονική προσέγγιση. Συναντά την πολιτική, την κοινωνική, την οικονομική Ιστορία, τη Φιλοσοφία, την Κοινωνική Ανθρωπολογία, την ψυχανάλυση, τις φεμινιστικές θεωρίες, προκειμένου να προσεγγίσει το καλλιτεχνικό φαινόμενο.

Η εξοικείωση των παιδιών με την τέχνη θα πρέπει να βασιστεί στις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους ενεργητικής διδασκαλίας. Οφείλουμε να εμψυχώσουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν, να προβούν σε προσωπικές κρίσεις, να εκφράσουν τις σκέψεις τους, να πάρουν μέρος σε ένα δημιουργικό διάλογο, να ερευνήσουν, να συνθέσουν, να αναλύσουν. Κυρίαρχος στόχος μας άλλωστε θα πρέπει να είναι μέσα από την προσέγγιση του πολύπλοκου φαινομένου που ονομάζεται τέχνη, να καταλάβει ο μαθητής καλύτερα τον κόσμο γύρω του και τον εαυτό του, και όχι η δημιουργία ειδικών ή «καταναλωτών τέχνης».

Όμως μόνο εάν οι θεωρητικές θέσεις που θα διέπουν το σχεδιασμό της επαφής των παιδιών με την τέχνη και την Ιστορία της αποδέχονται την ευρύτητα του όρου και του περιεχομένου της Ιστορίας της Τέχνης, αντιλαμβάνονται το καλλιτεχνικό φαινόμενο ως ένα φαινόμενο που καθορίζεται συνειδητά ή ασυνείδητα από ατομικές, κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και καλλιτεχνικές παραμέτρους, μόνο εάν στηρίζονται στην αντίληψη ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική αλήθεια για την τέχνη, τότε μόνο μπορούμε να ελπίζουμε σε μια επαφή των παιδιών με την τέχνη, απαλλαγμένη από στερεότυπα και προκαταλήψεις, μια επαφή η οποία δεν θα είναι ιδεολογικά περιχαρακωμένη ούτε αισθητικά προκατειλημμένη.

Με άλλα λόγια, η οποιαδήποτε και με οποιουσδήποτε όρους επαφή των παιδιών με την Ιστορία της Τέχνης δεν είναι ούτε επιστημονικά ορθή ούτε παιδαγωγικά χρήσιμη.

Με δεδομένες τις αρχές αυτές, ο σχεδιασμός της αξιοποίησης των εικαστικών πηγών στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θα πρέπει να γίνεται στη βάση της συνεργασίας ιστορικών τέχνης και παιδαγωγών. Η παραγωγή παιδαγωγικού υλικού που θα προέρχεται από τη συνεργασία επιστημόνων όλων των εμπλεκόμενων ειδικοτήτων καθώς και η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητες παράμετροι, ώστε ο εκπαιδευτικός να είναι εφοδιασμένος με γνώσεις και το κατάλληλο υλικό.

Από την άλλη πλευρά, εκείνη των μουσείων τέχνης, η πλέον σύγχρονη αντίληψη στον διεθνή χώρο που διέπει το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και του παιδαγωγικού υλικού είναι η σύνδεση της Ιστορίας της Τέχνης με τα διάφορα σχολικά μαθήματα. Μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μουσείων τέχνης σε Ευρώπη και Αμερική είναι αφιερωμένο στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ιστορία της Τέχνης. Έπειτα μάλιστα από επιμορφωτικά σεμινάρια, οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν οι ίδιοι τις ξεναγήσεις των σχολικών ομάδων και όχι οι μουσειοπαιδαγωγοί. Και στο σημείο αυτό η άμεση συνεργασία εκπαιδευτικού και ιστορικού της τέχνης είναι απαραίτητη για να συνδεθεί η επίσκεψη στο μουσείο με το σχολικό πρόγραμμα.

Διδακτική Πρόταση

Το ξέσπασμα του Μοντερνισμού. Ιμπρεσιονισμός

Προτεινόμενο έργο για σχολιασμό: **Claude Monet, *Impression. Ήλιος που ανατέλλει,* 1873, λάδι σε μουσαμά, 48 x 63 εκ., Μουσείο Marmottan, Παρίσι.** Αφού δώσετε στους μαθητές σας πληροφορίες για τον ιμπρεσιονισμό, τις αλλαγές που επιχείρησε κ.λπ., ζητήστε τους να περιγράψουν λεπτομερώς το έργο. Η περιγραφή ενός έργου τέχνης βοηθά στην ανάπτυξη γλωσσικών δεξιότητων και παράλληλα οδηγεί τους μαθητές στον εντοπισμό βασικών χαρακτηριστικών του έργου τέχνης και στην ανάπτυξη ενός προβληματισμού γύρω από την τέχνη που ξεπερνά το επίπεδο μιας απλής θετικής ή αρνητικής κρίσης, του τύπου «μου αρέσει» ή «δεν μου αρέσει».

Ο σχολιασμός του ιμπρεσιονιστικού αυτού έργου ή η χρήση του στο πλαίσιο μιας διαθεματικής εργασίας θα πρέπει να βασίζεται στην οπτική επαφή των παιδιών με το έργο. Παράλληλα, εκτός από αυτό, είναι απαραίτητο να δείξετε στους μαθητές σας και άλλα έργα ιμπρεσιονιστών ζωγράφων της εποχής (για την παραγωγή του οπτικού υλικού, αλλά και για τις ανάγκες των δραστηριότητων, πολύτιμο εργαλείο για μαθητές και εκπαιδευτικούς αποτελεί το Διαδίκτυο).

Ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες:

- Συζητήστε για το γεγονός ότι οι ιμπρεσιονιστές ζωγράφιζαν απευθείας στην ύπαιθρο. Παρατηρήστε πως δεν επιμένουν στις λεπτομέρειες και διαλύουν τα περιγράμματα. Το χρώμα στα έργα τους δεν είναι λείο, αλλά δουλεύεται με λεπτές κινήσεις του πινέλου, οι οποίες είναι ορατές και στο τελικό αποτέλεσμα. Δεν τους απασχολεί το θέμα αυτό καθαυτό, αλλά η σύλληψη και απόδοση της οπτικής εντύπωσης που γεννάει μια σκηνή. Επίσης, ενδιαφέρονται να αποδώσουν την εντύπωση του φωτός και να συλλάβουν τη ρευστότητά του.
- Ζητήστε από τους μαθητές σας να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τις κυριότερες τεχνολογικές εφευρέσεις καθώς και για την πρόοδο της Φυσικής, της Χημείας, της Βιολογίας κατά τον 19ο αιώνα.
- Συζητήστε ιδιαίτερα για τη φωτογραφία και ζητήστε από τους μαθητές να συλλέξουν πληροφορίες για τις απαρχές της.
- Προβληματιστείτε μαζί τους για το πόσο τα νέα αυτά δεδομένα θα επηρέασαν τους ζωγράφους της εποχής, και συγκεκριμένα τους ιμπρεσιονιστές, οι οποίοι έθεσαν νέους στόχους για την τέχνη τους, πέρα από την πιστή μίμηση της εξωτερικής πραγματικότητας.
- Ένας κριτικός της εποχής σημείωνε το 1876 με αφορμή μια έκθεση των ιμπρεσιονιστών: *Η οδός Λε Πελτιέ είναι πραγματικά οδός ολέθρου. Μετά την πυρκαγιά στην Όπερα, μας περιμένει εκεί ακόμα μια συμφορά. Μόλις άνοιξε μια έκθεση στην γκαλερί Ντυράν-Ρυέλ, που υποτίθεται ότι περιέχει έργα τέχνης. Μπαίνω μέσα, και τα έκπληκτα μάτια μου αντικρίζουν κάτι φρικιαστικό. Πέντε ή έξι τρελοί, ανάμεσά τους και μια γυναίκα, εκθέτουν από κοινού τα έργα τους. Είδα ανθρώπους να σκάνε στα γέλια μπροστά σε αυτές τις εικόνες, η δική μου όμως η καρδιά μάτωσε. Αυτοί οι λεγόμενοι καλλιτέχνες θεωρούν πώς είναι επαναστάτες και ονομάζονται «Ιμπρεσιονιστές». Παίρνουν ένα κομμάτι μουσαμά, μπογιές και πινέλο, τον πασαλείβουν στην τύχη με μερικές κηλίδες χρώμα και υπογράφουν τον δήθεν πίνακα. Είναι μια παραίσθηση, ακριβώς όπως των τροφίμων ενός φρενοκομείου που μαζεύουν πέτρες από το δρόμο πιστεύοντας πως έχουν βρει διαμάντια* (Βλ. E.H. Gombrich, *Το Χρονικό της Τέχνης*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1998, ανατύπωση Αθήνα 2001, σ. 519). Ζητήστε από τους μαθητές σας να σχολιάσουν την πηγή αυτή και να εντοπίσουν, μέσα από την περίπτωση του έργου του Monet, τα στοιχεία εκείνα του έργου και της γενικότερης αντίληψης των ιμπρεσιονιστών για τη ζωγραφική που έκαναν τις δημιουργίες τους να φαντάζουν «φρικιαστικές» στην εποχή τους.
- Αναζητήστε πληροφορίες για τις καινοτομίες στον τομέα του θεάτρου, της λογοτεχνίας και της μουσικής κατά το 3ο τρίτο του 19ου αιώνα. Ζητήστε από τους μαθητές σας να επιλέξουν ένα μουσικό έργο της εποχής, το οποίο κατά τη γνώμη τους ταιριάζει περισ-

σότερο με τη ζωγραφική των ιμπρεσιονιστών και ιδιαίτερα με τον σχολιαζόμενο ζωγραφικό πίνακα.

- Συζητήστε για τη βιομηχανική επανάσταση και την επίδραση που άσκησε στη γαλλική κοινωνία της εποχής.
- Οργανώστε διαδοχικές επισκέψεις σε μια εξοχή σε διαφορετικές κάθε φορά ώρες της ημέρας. Ζητήστε από τους μαθητές σας να ζωγραφίσουν όποιο κομμάτι της εξοχής αυτής τους ενδιαφέρει περισσότερο, αλλά το ίδιο κάθε φορά, επιδιώκοντας να φανεί στο τελικό αποτέλεσμα η διαφοροποίηση στην ώρα, και επομένως στο φως και τα χρώματα του έργου τους, στην εκάστοτε περίπτωση. Συγκρίνετε τα έργα, όχι με ποιοτικά κριτήρια, αλλά με στόχο να τονίσετε πώς ο καθένας προσλαμβάνει και αποδίδει με διαφορετικό τρόπο αυτό που βλέπει.

Σαφώς οι προτάσεις αυτές για δραστηριότητες είναι εντελώς ενδεικτικές και δεν στοχεύουν στο να μετατρέψουν τον εκπαιδευτικό ή τους μαθητές σε ιστορικούς της τέχνης. Ο εκπαιδευτικός, αφού πρώτα μελετήσει, κατά το δυνατόν περισσότερο, το έργο του καλλιτέχνη, το κίνημα κ.λπ. που επιλέγει να σχολιάσει, είναι εκείνος που θα διαμορφώσει τις δραστηριότητες που συνάδουν περισσότερο με τους παιδαγωγικούς στόχους που έχει θέσει. Είναι σκόπιμο όμως να μην αντιμετωπίζει το εικαστικό έργο απλά ως ένα μέσο που θα του εξασφαλίσει μια περισσότερο ευχάριστη και ανάλαφρη διαδικασία μετάδοσης της γνώσης. Μελετώντας τα έργα τέχνης, διαπιστώνουμε ότι μπορούν να μας ανοίξουν νέους δρόμους προσέγγισης του κόσμου, του ανθρώπου και της ιστορίας του.

Αλλες Δραστηριοτητες

Οι ακόλουθες προτάσεις για δραστηριότητες είναι γενικού χαρακτήρα και μπορούν να προσαρμοστούν σε ποικίλα θέματα από την Ιστορία των εικαστικών τεχνών. Και πάλι εσείς, οι εκπαιδευτικοί, θα επιλέξετε αν αυτές οι δραστηριότητες θα πραγματοποιηθούν στην τάξη ή και στο σπίτι, αν θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο μιας διδακτικής ώρας ή σε μάκρος χρόνου, αν θα παρουσιαστούν στην τάξη ή στο πλαίσιο μιας ευρύτερης σχολικής εκδήλωσης κ.λπ.

- **Άρθρο στην εφημερίδα:** Είσαι κριτικός τέχνης της τοπικής/σχολικής εφημερίδας και γράφεις ένα άρθρο για το... (καλλιτέχνης, κίνημα, τάση που σχολιάστηκαν). Επιλέγεις ένα έργο που σου τράβηξε την προσοχή και έχεις ως στόχο σου να βοηθήσεις όσους θα διαβάσουν το άρθρο σου να καταλάβουν τι προκάλεσε το ενδιαφέρον σου. Μεταξύ άλλων να αναφερθείς: α) στο θέμα του έργου β) στην τεχνοτροπία του γ) στην τεχνική με την οποία είναι φτιαγμένο δ) στην εποχή κατά την οποία δημιουργήθηκε ε) στα βιογραφικά εκείνα στοιχεία του καλλιτέχνη που φωτίζουν τις επιδράσεις που δέχτηκε.

- **΄Ερευνα:** Ζητήστε από τα παιδιά, χωρίζοντάς τα σε ομάδες, να συγκεντρώσουν πληροφοριακό υλικό για κάποιον/κάποιους από τους καλλιτέχνες που σχολιάσατε. Στα σχολικά εγχειρίδια, σε βιβλία και περιοδικά, στο Διαδίκτυο, σε εκπαιδευτικά CD-ROM μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για το έργο, φωτογραφικό υλικό καθώς και σχόλια-κρίσεις ειδικών για το έργο τους.
- **Άσκηση περιγραφής:** Ζητήστε από τους μαθητές να περιγράψουν όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα κάποιο από τα σχολιαζόμενα έργα. Βοηθήστε τους δίνοντάς τους ερωτήσεις όπως: Τι παρατηρείτε με την πρώτη ματιά; Τι απεικονίζεται (πρόσωπα, αντικείμενα κ.λπ.); Τι διακρίνετε στο βάθος του πίνακα; Πώς έχει συνθέσει / διατάξει τα πρόσωπα, αντικείμενα κ.λπ. ο ζωγράφος στο έργο του; Υπάρχει προοπτική στο έργο; Πώς την έχει αποδώσει ο ζωγράφος; Ποια χρώματα έχει επιλέξει; Αποδίδει ρεαλιστικά τα θέματά του με λεπτομέρειες ή όχι; Πώς φωτίζεται η σκηνή; κ.ά.
- **Το έργο και ο αρχικός του προορισμός:** Μαζί με τους μαθητές σας αναζητήστε έγκυρες πληροφορίες για το πώς δούλευε ο σχολιαζόμενος καλλιτέχνης (σε δικό του εργαστήριο, στο παλάτι κάποιου, σε ένα μοναστήρι κ.λπ.), για το πού προοριζόταν το έργο που σας απασχολεί (π.χ. εκκλησία, δημόσιο κτίριο, σπίτι, έκθεση, μουσείο, κ.λπ.), το αν του το παρήγγειλε κάποιος και ποιος θα μπορούσε να είναι, σε ποιους απευθυνόταν, πώς αντέδρασε το κοινό, ειδικό και μη, της εποχής κ.λπ. Με την αναζήτηση αυτή θα μπορέσετε να κατανοήσετε καλύτερα την εποχή κατά την οποία δούλευε ο καλλιτέχνης, τη θέση του στην κοινωνία, τους παράγοντες που καθόριζαν την καλλιτεχνική δημιουργία αλλά και τις παραμέτρους που εξετάζει η επιστήμη της Ιστορίας της Τέχνης.
- **Χρονολόγιο:** Τα παιδιά μπορούν να συντάξουν ένα χρονολόγιο το οποίο να συνδέει την εποχή και τα γεγονότα της ζωής του καλλιτέχνη με τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της εποχής του, τα τεχνολογικά επιτεύγματα, τις επιστημονικές ανακαλύψεις και κυρίως με το ευρύτερο καλλιτεχνικό πλαίσιο.
- **Ερωτηματολόγιο συνέντευξης:** Βοηθήστε τους μαθητές να συντάξουν ένα ερωτηματολόγιο. Ζητήστε τους να φανταστούν ότι έχουν τη δυνατότητα να πάρουν συνέντευξη από έναν από τους καλλιτέχνες και θα πρέπει να συγκεντρώσουν όσο το δυνατόν περισσότερες ερωτήσεις που θέλουν να του θέσουν και αφορούν το πώς οι προσωπικές του εμπειρίες επηρεάζουν το έργο του, την πρόθεσή του κατά τη δημιουργία του έργου, την άποψή του για το αποτέλεσμα κ.λπ.
- **Επισκέψεις καλλιτεχνών:** Ως προέκταση της προηγούμενης εργασίας ζητήστε από έναν καλλιτέχνη να επισκεφτεί την τάξη σας. Μπορείτε επίσης να οργανώσετε επισκέψεις σε εργαστήρια καλλιτεχνών.
- **Επεξηγηματικά κείμενα:** Ζητήστε από τα παιδιά να φτιάξουν *κείμενα τοίχων*, συνοπτικά

δηλαδή κείμενα που τοποθετούνται σε εκθεσιακούς χώρους και δίνουν στους επισκέπτες βασικές πληροφορίες για τους καλλιτέχνες, το έργο και την εποχή τους.

- **Συγγραφή ιστορίας – Δραματοποίηση:** Ζητήστε από τα παιδιά να φτιάξουν μια δική τους, ακόμα και φανταστική, ιστορία για ένα έργο που θα επιλέξουν τα ίδια, την οποία στη συνέχεια μπορούν να δραματοποιήσουν.
- **Το παιχνίδι της περιγραφής:** Τα παιδιά ανά δύο επιλέγουν ένα από τα έργα που σχολιάσατε. Με τη βοήθεια φωτογραφικού υλικού που θα τους δώσετε (π.χ. σε μορφή καρτών) παρατηρούν και πάλι το έργο στην τάξη για λίγα λεπτά. Στη συνέχεια το περιγράφουν στους συμμαθητές τους, οι οποίοι θα πρέπει να μαντέψουν ποιο έργο είχε επιλέξει το κάθε ζευγάρι.

Βιβλιογραφία

Αλεξάκη, Ευγενία, «Η ιστορία της τέχνης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Πολυτέλεια ή αναγκαιότητα;», στο: Γιώργος Κόκκινος, Ευγενία Αλεξάκη (επιμ.), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2002, σσ. 197-211.

Αλεξάκη, Ευγενία, *Συλλογή Εμφιετζόγλου. Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη. Εκπαιδευτικός Φάκελος*, Αθήνα 2004.

Alexander Kay και Day Michael (επιμ.), *Discipline-Based Art Education: A Curriculum Sampler*, εκδ. Getty Center for Education in the Arts, Los Angeles 1991.

Melbourne, Tina και Roberts, Miquette (επιμ.), *Tate Britain. Teachers' Kit*, εκδ. Tate Publishing, Λονδίνο 2001.

Perkins, David, *The Intelligent Eye: Learning to think by looking at Art*, εκδ. Getty Center for Education in the Arts, Los Angeles 1993.

Ρηγόπουλος, Γιάννης, «Είναι μονοδιάστατο το έργο τέχνης;», *Εικαστική Παιδεία*, 6 (1989), σσ. 34-40.

Saccardi, Marianne, *Art in Story. Teaching Art History to Elementary School Children*, εκδ. Linnet Professional Publications, Connecticut 1997.

Ο συλλογικός αυτός τόμος περιλαμβάνει κείμενα πανεπιστημιακών και ειδικών επιστημόνων και διαρθρώνεται σε δύο θεματικές ενότητες. Η πρώτη θεματική ενότητα περιλαμβάνει κείμενα τα οποία προσεγγίζουν με κριτική ματιά την πολυσυζητημένη και αμφιλεγόμενη έννοια της διαθεματικότητας της γνώσης, εξετάζουν τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματά της, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται η διαθεματικότητα στα νέα Προγράμματα Σπουδών του ελληνικού σχολείου. Η δεύτερη θεματική ενότητα περιλαμβάνει κείμενα τα οποία αναφέρονται στο θέμα της διδασκαλίας της Ιστορίας με τη χρήση πηγών, αναδεικνύουν τις επιστημολογικές, ιστοριογραφικές και παιδαγωγικές προϋποθέσεις μιας τέτοιας προσέγγισης, εντοπίζοντας τις δυσκολίες που προκύπτουν στην εκπαιδευτική πράξη και προτείνοντας νέες μεθοδολογικές στρατηγικές.

Τα κείμενα και των δύο θεματικών ενοτήτων λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους, θέτουν νέους προβληματισμούς και καταλήγουν σε εποικοδομητικά συμπεράσματα, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και να συμβάλουν στη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης στο ελληνικό σχολείο.

Ο **Κώστας Αγγελάκος** είναι Λέκτορας Παιδαγωγικών στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και τέως Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
Ο **Γιώργος Κόκκινος** είναι Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ISBN 960-375-702-0

9 789603 757023

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 3702